

„A'kik e' Várnak belső Hertzegi épületteit a' nagy kertekkel, 's külömbféle válogatott izlésű alkotásait szemlélhették, mind tsudálva 's tisztelve itélnek annak méltóságos voltáról, 's Magyar Ország paraditsomának, vagy a' Magyar Verszáliának méltan nevezik.”

Vályi András: Magyar országnak leírása. I. kötet, Buda, 1796, 620

A PARK TÖRTÉNETE

Esterházy I. „Fényes” Miklós herceg

A kastélyegyüttes kiépítése és fénykora **Esterházy „Fényes” Miklós** hercegi rangra emelkedése (1762) és halála (1790) közötti néhány évtizedre esett. A grófként született Miklós a hercegi cím mellé a korabeli Magyarország talán legnagyobb vagyonát örökölte, és így lehetősége volt arra, hogy az 1720-ban **Anton Erhard Martinelli** által épített kis kastély és **Anton Zinner** által alkotott barokk kertje helyén Közép-Európa egyik legjelentősebb főúri rezidenciáját hozza létre. A több évtizedes folyamatban a sok külföldi művész és helyi mester működött közre, de valószínűleg **Nicolaus Jacoby** hercegi udvari mérnöknek jutott a legnagyobb szerep. Eszterházát kimagasló építészeti és kertművészeti jelentősége mellett elsősorban **Joseph Haydn** itteni működése tette világhírűvé.

A ma is csaknem **200 hektár alapterületű park** struktúráját a kastély díszterméből lúdlábszerűen kiinduló 3 sugárirányú látványtengely szabja meg, amelyek a parter (nyílt barokk díszkert) mögött az egykor mulatóerdőt, fácánost és vadaskertet magába foglaló ún. Lés-erdőben folytatódhatnak. Magát a kastélyt is eleve úgy helyezték el, hogy főbb tengelyei környező falvak (Fertőszentmiklós és Fertőszéplak) templomainak irányába essenek.

Esterházy IV. Miklósné szül. Cziráky Margit

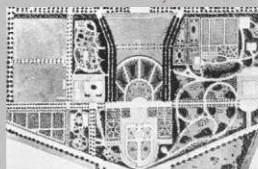

ÚJJÁÉLEDEDÉS

A parter a kastélyból 1910 körül

A kastély közvetlen környéke 1910-ben

A parter a kastéllyal, 1910 körül

A Zinner által tervezett, nyírott bukszus-girlandokkal díszített, időközben déli irányban bővített hímszes partert 1775 körül virágsegélyes gyepes parterre alakították át (valószínűleg Jacoby tervei szerint), amelyet 32 szobor, 20 váza, 5 szökőkút, valamint 60.000 virág és narancsfák tucatjai tettek látványossá. A mögötte elterülő mulatóerdő szélén két kaszkád (mesterséges vízesés), beljebb pedig Diana és Apolló, valamint Fortuna és Vénusz temploma, több szökőkút, rózsakert, egy kínai pavilon az ún. „Bagatelle”, valamint egy remeteség épült.

A kastélyt „Fényes” Miklós halála után elhagyta a hercegi udvar, és az egy évszázadon át elhanyagoltan állt; emiatt a híres operaház, több más épület és a kert jelentős része is megsemmisült a 19. században.

1900 körül azonban **Esterházy IV. Miklós herceg** feleségével, gróf **Cziráky Margittal** visszaköltözött a helyreállított kastélyba, és a parkot **Anton Umlauf** schönbrunni császári kertigazgató tervei alapján, **Hulesch Károly** hercegi főkertész vezetésével újjáalakították, de a barokk park alapszerkezete továbbra is megmaradt. Az ekkor készült historizáló parkkompozíció (neobarokk és tájképi részletekkel) nagyrészt ma is megvan. Ebből az időből származnak a legyező alakú parter és a kastély szárnyai által közrezárt kamarakertek mára hatalmasra nőtt, nyírott tiszafa-kúpjai, a különleges fákban gazdag „Angolkert”, az egykor több, mint tízezer rózsától illatozó rózsakert a lugasokkal és közepén a kínai pavilonnal, valamint az Északi park. Ekkor épült a Lés-erdő szélén a neobarokk szivattyúház,

valamint az egykori narancsház mögött a víztorony és az uradalmi ipartelep is.

A második világháborúban erősen megsérült kastélyt és parkját az utolsó hercegi főkertész, **Porpáczy Aladár** akadémikus mentette meg a végső pusztulástól azzal, hogy kertészeti szakiskolát és kutatóintézetet alapított a kastélyban és az egykori híres kertészetben. Az ő kezdeményezésére jött létre a kastélymúzeum is. Az utóbbi évtizedekben elhanyagolt park rendszeres gondozása és tudományos kutatáson alapuló szakzerű helyreállítása a Műemlékek Állami Gondnoksága irányításával a legutóbbi években öröndetesen megindult.

A **Lés-erdőben** az eredeti őshonos kocsányos-tölgyes tipikus vegetációja megmaradt. Tavasszal az egész erdőt medvehagyma, csillagvirág, keltikék és más tavaszi virágok illatos szőnyege borítja. Az **erdészház** mellett szelíd szarvasok és vaddisznók láthatók.

A **Pál-majorban** a szomorú japánakac két idős példánya is látható. Ezeket a bizarr ágrendszerű fákat még a 19. század elején ültették.

Az 1906-ban telepített **Angolkert** számos növénykülönlegességet megőrzött. Közülük említést érdemel a páfrányfenyő egy-egy hím és női ivarú példánya, valamint kiemelkedik a kaliforniai mamutfenyő és a gyantáscédrus.

A platánok csoportjaival szegélyezett **Északi parkban**, a parkoló mögött áll egy terebélyes szomorú bükk.

A rózsakert 1910 körül

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÉS KÜLÖNLEGES FÁK

Szelíd szarvas a Lés-erdőben

Mamutfenyő az Angolkertben

